Υπαγωγή
ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο
Bundesverfassungsgericht - 1 BvR 709/21
Επικοινωνία με το τέκνο απουσία του νυν συζύγου

Μετάφραση και επιμέλεια: Ιωάννα Μάρκου

Απόσπασμα κειμένου απόφασης

«[...] Λόγοι:

I. 1. Η συνταγματική καταγγελία στρέφεται κατά αποφάσεων του εξειδικευμένου δικαστηρίου που εκδικάζει οικογενειακές υποθέσεις, σχετικά με το δικαίωμα επικοινωνίας της καταγγέλλουσας με τα τέκνα της, τα οποία φροντίζει ο πατέρας τους. Με την απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2018, το δικαστήριο που είναι υπεύθυνο για υποθέσεις οικογενειακού δικαίου ρύθμισε αυτό το δικαίωμα επικοινωνίας. Έτσι, της επιβλήθηκε ο όρος να έρχεται σε επαφή με τα παιδιά της μόνο όταν απουσιάζει ο νυν σύζυγός της. Μετά από καταγγελία της, το εφετείο τροποποίησε ελαφρώς τους όρους επικοινωνίας υπέρ της. Διατήρησε, ωστόσο, τον όρο ότι η επικοινωνία είναι δυνατή μόνο απουσία του συζύγου της. Με την προσβαλλόμενη απόφαση της 4ης Μαρτίου 2021, το εφετείο απέρριψε τελικά την αίτηση ακρόασης της καταγγέλλουσας.

Για την αιτιολόγηση του όρου, τα δικαστήρια υποστήριξαν ότι αυτός ήταν αναγκαίος για την προστασία των παιδιών. Το 2013, βάσει ομολογίας, ο σύζυγος της καταγγέλλουσας καταδικάστηκε με συνοπτική διαδικασία (χωρίς κύρια συζήτηση), για οκτώ περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, σε ποινή φυλάκισης ενός έτους, με αναστολή εκτέλεσης της ποινής υπό όρους. Ακόμη κι αν τώρα αρνείται τη διάπραξη των αδικημάτων και ο θεραπευτής του δεν βλέπει παιδοφιλικές τάσεις, δεν μπορεί να αποκλειστεί –όπως επεσήμαναν οι πραγματογνώμονες στην παράλληλη δίκη για την επιμέλεια– ότι τέτοιες τάσεις δεν διαγνώστηκαν λόγω της ανειλικρίνειας του συζύγου. Επιπλέον, διαπιστώθηκαν στη θεραπεία τεράστια προβλήματα αλκοολισμού, που αποτελούν επιβαρυντικό παράγοντα, καθώς και έντονη διαταραχή ενσυναίσθησης. Ακόμη, ο σύζυγος παρουσίασε συμπεριφορές που είναι ικανές να επισύρουν την κατηγορία της οριακής διαταραχής προσωπικότητας. Η συμπεριφορά του, παρά τη γνώση των υφιστάμενων κατηγοριών εναντίον του, τροφοδοτεί τις αμφιβολίες σχετικά με αυτό το θέμα. Σύμφωνα με τους εμπειρογνώμονες, έγινε δεκτό ότι η καταγγέλλουσα δεν ήταν σε θέση να προστατεύσει τα παιδιά από ενδεχόμενη επίθεση εναντίον τους από τον σύζυγό της.

2. Με την συνταγματική καταγγελία της, η καταγγέλλουσα στρέφεται ρητά ενάντια μόνο στον όρο που της επιβλήθηκε. Ισχυρίζεται ότι παραβιάζονται τα δικαιώματά της που απορρέουν από τα άρ. 6.1, 6.2 παρ. 1 και 103.1 ΓερμΣ.

II. Η συνταγματική καταγγελία δεν πρέπει να γίνει δεκτή, διότι δεν έχει ούτε θεμελιώδη σημασία, ούτε είναι απαραίτητο να επικρατήσουν τα δικαιώματα της καταγγέλλουσας που αναφέρονται στο άρ. 90.1 BVerfGG (άρ. 93a.2 BVerfGG). Στο βαθμό που αντιτίθεται στην απόφαση του οικογενειακού δικαστηρίου, είναι απαράδεκτη (1). Σε κάθε περίπτωση, η συνταγματική καταγγελία αποδεικνύεται ως αβάσιμη (2).

1. Η συνταγματική προσφυγή κατά της απόφασης του οικογενειακού δικαστηρίου είναι απαράδεκτη, διότι η απόφαση του εφετείου της 22ας Δεκεμβρίου 2020 την καθιστά ξεπερασμένη και διότι η παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων της προσφεύγουσας δεν είναι εμφανής ([...]). Το εφετείο πρέπει να εξετάσει πλήρως το ζήτημα και να λάβει δική του απόφαση επί της ουσίας ([...]).Αυτό συμβαίνει αφενός λόγω της πρόσθετης ενημέρωσης για τα πραγματικά περιστατικά, κυρίως μέσω της εκ νέου προσωπικής ακρόασης των παιδιών και αφετέρου λόγω της τροποποίησης των κανόνων επικοινωνίας στο οικογενειακό δίκαιο. [...]

2. Οι προσβαλλόμενες αποφάσεις του εφετείου υπόκεινται σε εξέταση τόσο με βάση το άρ. 6 παρ. 2 εδ. α' ΓερμΣ (α) όσο και το άρ. 6 παρ. 1 ΓερμΣ (β) και το άρ. 103 παρ. 1 ΓερμΣ (γ).

α) Η απόφαση του εφετείου της 22ας Δεκεμβρίου 2020 δεν παραβιάζει τα γονικά δικαιώματα της καταγγέλλουσας σύμφωνα με το άρ. 6 παρ. 2 εδ. α' ΓερμΣ.

αα) Το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας ενός γονέα με το τέκνο του, όπως και η επιμέλεια του άλλου γονέα, προστατεύονται από το άρ. 6 παρ. 2 εδ. α' ΓερμΣ. Και οι δύο νομικοί θεσμοί απορρέουν από τα γονικά δικαιώματα και την επακόλουθη γονική μέριμνα και πρέπει να τηρούνται από τους γονείς μεταξύ τους. Ο γονέας με τον οποίο μένει συνήθως το παιδί πρέπει, καταρχήν, να καθιστά δυνατή την προσωπική επαφή του παιδιού με τον άλλο γονέα ([...]). Εάν οι γονείς δεν μπορούν να συμφωνήσουν για την άσκηση των γονικών δικαιωμάτων, τα δικαστήρια πρέπει να λάβουν μια απόφαση που να λαμβάνει υπόψη τόσο τα θεμελιώδη δικαιώματα των γονέων όσο και το συμφέρον του παιδιού και την ατομικότητά του ως κύριου φορέα του δικαιώματος αυτού ([...]). Ο περιορισμός ή ο αποκλεισμός του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας του γονέα με το τέκνο λαμβάνει χώρα μόνο εάν, ανάλογα με τις συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης, η προστασία του παιδιού το απαιτεί, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος για την ψυχική ή σωματική του ανάπτυξη ([...]).

Ο σχεδιασμός της δικαστικής διαδικασίας πρέπει επίσης να είναι κατάλληλος για να εξυπηρετεί αποτελεσματικά την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων ([...]). Τα δικαστήρια θα πληρούν αυτή τη προϋπόθεση μόνο εάν ασχολούνται με τις ιδιαιτερότητες της εκάστοτε υπόθεσης, αξιολογούν τα συμφέροντα των γονέων, καθώς και τη συμπεριφορά και την προσωπικότητά τους και πώς ανταποκρίνονται στα θέματα του παιδιού ([...]). Τα δικαστήρια πρέπει να οργανώνουν τις διαδικασίες τους με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να προσδιορίσουν όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστα την αιτιολογία μιας απόφασης, η οποία έχει ως επίκεντρο την ευημερία του παιδιού ([...]).

Το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο δεν υποχρεούται να επανεξετάσει τα πραγματικά περιστατικά που διαπίστωσαν τα εξειδικευμένα δικαστήρια, που εκδικάζουν υποθέσεις οικογενειακού δικαίου, και πώς τα στάθμισαν. Ομοίως, εναπόκειται καταρχήν στα εξειδικευμένα δικαστήρια με ποιον τρόπο φτάνουν στις απαραίτητες διαπιστώσεις για την απόφασή τους ([...]). Ωστόσο, υπόκειται σε συνταγματικό έλεγχο αν οι αποφάσεις των εξειδικευμένων δικαστηρίων βασίζονται σε εσφαλμένη προσέγγιση της σπουδαιότητας ενός θεμελιώδους δικαιώματος ([...]). Η αναγκαιότητα

αυτής της εξέτασης εξαρτάται από τον βαθμό στον οποίο θίγονται τα θεμελιώδη δικαιώματα από την απόφαση ([...]).

ββ) Με βάση αυτό, ο όρος που επιβλήθηκε στην καταγγέλλουσα, να της επιτρέπεται κάθε επαφή με τις κόρες της, μόνο απουσία του συζύγου της, υπόκειται σε συνταγματικό έλεγχο.

(1) Το εφετείο δεν παραβίασε το γονικό δικαίωμα της καταγγέλλουσας επιβάλλοντας τον προαναφερθέντα όρο, σύμφωνα με την κρατούσα άποψη ([...]) που στηρίζεται στο άρ. 1684 παρ. 3 εδ. α', άρ. 1687 παρ. 2 BGB και αξιολόγησε την αναγκαιότητά του βάσει της ευημερίας του παιδιού σύμφωνα με το άρ. 1697a BGB. [...] Ακόμη και αν τεκμαίρεται σημαντικός περιορισμός του δικαιώματος επικοινωνίας γονέα και τέκνου, αυτό επιτρέπεται συνταγματικά εάν είναι αναγκαίο μετά από εξέταση της συγκεκριμένης περίπτωσης, προκειμένου να αποφευχθεί ένας κίνδυνος για τη σωματική ή πνευματική ανάπτυξη του παιδιού ([...]).

Αυτό δέχτηκε και το εφετείο παρά τις λιγότερο ακριβείς διατυπώσεις στο συμπέρασμα. [...] Η επικίνδυνη συμπεριφορά του συζύγου της καταγγέλλουσας έναντι ανήλικων παιδιών, την οποία μάλιστα ο ίδιος ομολόγησε, θα μπορούσε επίσης να συμπεριληφθεί στην εκτίμηση του κινδύνου, καθώς και το γεγονός ότι η καταγγέλλουσα και ο σύζυγός της, γνωρίζοντας τις κατηγορίες εναντίον του, προκάλεσαν καταστάσεις που έθεσαν σε σοβαρό κίνδυνο την ευημερία και των δύο θυγατέρων, όπως και η κατάθεση του θεραπευτή του συζύγου, ο οποίος αν και δεν βρήκε παιδοφιλικές τάσεις στον άντρα, βρήκε άλλους παράγοντες κινδύνου. Ακόμα κι αν ο σύζυγος αρνείται ότι διέπραξε τις πράξεις στις οποίες βασίστηκε η τελεσίδικη του καταδίκη, όπως αυτή αποφασίστηκε από το ποινικό δικαστήριο, ο ίδιος δήλωσε ότι είχε αγγίξει τα γεννητικά όργανα ενός ανήλικου παιδιού ενώ και οι δύο δεν φορούσαν ρούχα και του έκανε ερωτική εξομολόγηση. Υπό το πρίσμα αυτό, το εφετείο δεν ερμήνευσε λάθος τη σημασία και το πεδίο εφαρμογής του άρ. 6 παρ. 2 εδ. α' ΓερμΣ, όταν συμπεριέλαβε στην εκτίμηση του κινδύνου για τις κόρες της καταγγέλλουσας, το γεγονός ότι πραγματοποίησε κοινές επισκέψεις στη σάουνα μαζί τους, ξάπλωνε στο κρεβάτι μαζί τους χωρίς ρούχα και συμβίωσε μαζί τους σε ένα τροχόσπιτο στο κάμπινγκ ενός γυμνιστικού συλλόγου. Από το γεγονός ότι αυτές οι συμπεριφορές έγιναν ανεκτές από την καταγγέλλουσα, το εφετείο μπόρεσε επίσης να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσει αντικειμενικά αυτόν τον κίνδυνο.

Από την προηγούμενη νομολογία ([...]) δεν προκύπτει κάποια αντίθετη άποψη. Στην κύρια διαδικασία, τα εξειδικευμένα δικαστήρια είχαν βασίσει τους κινδύνους για το συμφέρον του παιδιού ως προς το δικαίωμα επικοινωνίας γονέα και τέκνου –σε αντίθεση με την παρούσα υπόθεση– αποκλειστικά στις παιδοφιλικές τάσεις ενός από τα εμπλεκόμενα μέρη, αλλά οι κίνδυνοι που διαπίστωσαν δεν επαρκούσαν κατά το συνταγματικό δίκαιο.

(2) Επίσης, η εφαρμογή της διαδικασίας προσφυγής πληροί τις συνταγματικές απαιτήσεις. Με την προσωπική ακρόαση των παιδιών και των γονέων, την κατάθεση του θεραπευτή του συζύγου της καταγγέλλουσας και τη χρήση των δύο εκθέσεων των εμπειρογνωμόνων που ελήφθησαν στο πλαίσιο της δίκης για την επιμέλεια των παιδιών, το εφετείο δημιούργησε μια αρκετά αξιόπιστη βάση, για μια απόφαση προσανατολισμένη στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. [...]

γ) Το εφετείο επίσης δεν παραβίασε απόλυτα το δικαίωμα της καταγγέλλουσας σε δίκαιη ακρόαση (άρ. 103 παρ. 1 ΓερμΣ). Στο βαθμό που το εν λόγω δικαίωμα θα είχε παραβιαστεί από το γεγονός ότι δεν ελήφθη υπόψη μια επιστολή από τον πατέρα της καταγγέλλουσας, μια ενδεχόμενη προσβολή του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης θεραπεύεται σε κάθε περίπτωση στην ακροαματική διαδικασία ([...]). Το εφετείο έλαβε υπόψη την επιστολή αυτή κατά την ακροαματική διαδικασία και δήλωσε στην απόφαση ότι θεωρεί ότι ο όρος είναι εύλογος, λαμβάνοντας επίσης υπόψη αυτές τις δηλώσεις.

3. Σύμφωνα με το άρ. 93δ παρ. 1 εδ. γ' BVerfGG, δεν απαιτείται περαιτέρω αιτιολόγηση. Αυτή η απόφαση είναι αμετάκλητη. […]»